ग्रं. सं. ठाणें
विषय काव्य
नं. 186
सन १९३५

काव्य-विडंबन !!

शंखध्वनि अथवा बोंबाबोंब

कवि—मनमोहन

संग्रहांक १०६१
२५।७।३३

सोल एजन्ट

महाराष्ट्र पब्लिशिंग हाऊस लि. पुणें.

—:०:—

[किं]मत ४ आणे.

REFBK-0004953
REFBK-0004953

काव्य-विडंबन !!

शंखध्वनि अथवा बोंबाबोंब

कवि-मनमोहन

REFBK-0004953

REFBK-0004953

४९५३

सोल एजन्ट

महाराष्ट्र पब्लिशिंग हाउस लि. पुणे.

किंमत ४ आणे.

चार शब्द.

सदर कविता केवळ गंमत म्हणून लिहिल्या आहेत. यांपैकीं बऱ्यांच कविता निरनिराळ्या वृत्तपत्रांतून प्रसिद्ध झाल्या आहेत. कित्येक मित्रांच्या आग्रहावरून हा संग्रह प्रसिद्ध केला आहे. यासंबंधांत अधिकारी गुरुजन माझे दोष दाखवतील तर त्यांचा मी आभारी होईन व पुढील आवृत्तींत जरूर तो फेरफार करीन. निर्यमक सौंदर्य ही कविता निर्यमक कवितेचें, रजनी ही कविता बाल कवीच्या रजनीचे, बोंबाबोंब ही कविता टिळकांच्या त्याच नांवाखालीं प्रसिद्ध झालेल्या कवितेचे शेणाचें गोळे हें केशवसुताच्या दंवबिंदूचें, भावगीत, नाट्यगीत व अभिनय हीं सर्व त्या त्या गीतप्रकारांचीं विडंबनें आहेत.

या कविता प्रसिद्ध झाल्यानंतर कानिटकर फडकेवादाचें स्वरूप बदललें आहे हें सर्वत्रांस महशूर आहेच.

अखेर सर्व कविसंम्राटांस वंदन करून हे माझे चार शब्द पुरे करतों.

लेखक

ता. २८।१२।३२

अनुक्रमणिका

१ रोखूनि मज पाहूं नका	...	कवि. मोतिबिंदू.
२ कुस्करूं नका हा चिवडा	...	मि. छत्रे.
३ निर्यमक सौंदर्य	...	यमुनानाथ.
४ कॉलेज स्टूडन्टची भूपाळी	...	सवाई होनाजी बाळ.
५ फर्मास् म्हणूं कां तुला	...	श्री. गुडगुडी.
६ शेवटल्या शर्यतीस	...	गव्हर्नर कप लूजर.
७ तुझ्या होडीचें मोल काय सांग	...	माहेरवाशीण.
८ रजनि	...	वृद्ध कपि.
९ खिसे कातरम्	...	बाबू चष्मेवाला.
१० चल आण चहाचा प्याला	...	हुडुत तांडव.
११ बोंबाबोंब	...	वखारवाला.
१२ शेणाचे गोळे	...	केशयतनय.
१३ भावगीत		श्री. पारिजातक कुसुमतुल्य हृदयाधिराज.
१४ नाट्यगीत	...	श्री. फुकट्या.
१५ अभिनय गीत	...	अर्धनारी नटेश्वर अर्थात् गिरीश.
१६ सृष्टिनिरीक्षण	...	इंजिन ड्रायव्हर.
१७ प्रेमाचें प्रिस्क्रिपशन	...	आजन्म विद्यार्थी.
१८ न्हाव्यास	...	शिदबा खूट.
१९ प्रतिभेचीं साधनें	...	फर्जंद डफवाला केळकर.

नोंद क्र. ६७०६० सं क्रम ... ता. १५।७।३३
४९५३

--बाँ बा बाँ ब--

रोखुनि मज पाहुं नका.

गुरुवर्य भास्करराव तांब्याची क्षमा मागून सुचवितों कीं या कवितेचा 'रोख' फार निराळा आहे.

कविः—श्री. मोतिबिंदु;

चालः—भिवा चांभार कृत मारिन मी चप्पल ही.

डोळे हे चकणे गडे ! रोखुन मज पाहुं नका !
'वडुस' असें त्यांत पुरा. येथ उभे राहुं नका !
फोडिन मी तें सुइनें; सांगतसें याद र (ा) खा. !
पू येई फिरफिरुनी, नासरु तो ना शंका !

दृष्टी बघतां हीं चकणी
हसतिल त्या सर्वजणीं
' गॉगल ' तरि या लावुनि
' विल्सन ' त्यावरति शिका (क्का)

डोळे हे चकणे गडे रोखुन मज पाहुं नका !

———

१९०९ ... ...

कुस्करूं नका हा चिवडा !

कविः—श्री. मिस्टर छत्रे.

चालः—मसालेदार.

कुस्करूं नका हा चिवडा ! ॥ ध्रु० ॥

जरि लसुण
कांद्यासह चिरुन
खोबरेंहि किसुन
घातलें यांत
उगिं न चिवडा—
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ १ ॥

तिखट् जरी
यांत पळिभरी
अंतरीं तरी,
लिंबुही सोडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ २ ॥

या वर्ण
असें सौवर्ण
जो न हा शीर्ण
तोंवरी झोडा;
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ३ ॥

ध्या करीं,
खुमासदार जरी,
खूश व्हाल तरी;
पैसेही सोडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ४ ॥

ही वन्य
कोथिंबिर धन्य
बनाल तुम्हि शून्य
करु नका राडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ५ ॥

धरिं मुलां
द्या तुम्ही शिळा
मी न फिरतिवाला
जवळ ना गाडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ६ ॥

आधेली
खोटि लागली
त्याच पावली
मारा तूम्ही जोडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ७ ॥

यांतुनी
शेव घालुनी
केला बहुगुणी,
चविमधें हुरडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ८ ॥

भाजणी
घरीं भरडुनी
दिली मिसळुनी
पुडा हळु सोडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ ९ ॥

पार्टिला
तसा कार्टिला
हमेष मीं दिला
बांधिला वाडा
कुस्करूं नका हा चिवडा ॥ १० ॥

निर्यमक सौंदर्य !

कविः--श्री. यमुनानाथ;

चालः---लावाल ती गड्यानों; इ.

एकच डोळा, परि कमळा परि पाणिदार होता. !
नाकपुडीनें एकच सुंदर श्वास घेत होता. !
एकच होता कान तयाला सुंदर रेखीव !
एकच भिवयीं भासत होती सकलां गांडीव. !
एकच होता ओठ आरुणी रंगदार भारी. !
एकच होता हात जयानें तो बुडल्यां तारी. !
एकच होता पाय तयानें पृथ्वीभर फिरला;
कुणीं न केलें कौतुक म्हणुनी अफु खाउन मेला. !

१०५१
१५।११३३

भूपाळी कॉलेज स्टूडंटची ?

कविः—श्री. सवाई होनाजी बाळ

चालः—शतपावलीची.

निशाचर छंदि सहचरा अरुणोदय झाला ।
उठि लवकरिं हा स्टोवरिं ताजा चहा पहा केला ॥ धृ० ॥

सायंकाळीं ऐके मेळीं 'द्विजगण' अवघें बघशीं
वामकुक्षिवर भिस्त ठेवुनीं रत झाले पक्षीं;
तेल फणीसह घेई नराणी 'केसपतनदक्षीं,'
प्रभातकाळीं घेइ कातडीं बॅग वाम कुक्षीं,
करूनि सडा अन मांज्या गोप्या पतंग हा उडवीं
स्नोचा मारा करुनी नन्तर पावडर तों लावी.
मुक्तता होउं पाहे कमळिणि पासुनि यां भ्रमरा
बन अभ्यासीं नातरि देशिल पेपर रे कोरा. ।
उठि लवकरि हे गोप्या सावळ्या ऐक गजरा !
मुखप्रक्षालुनि घें 'कोप्रानें' अला पाववाला ॥ १ ॥

घरोघरीं दीप अखंड त्यांचे दाबुनिया स्वीच
गीत गाति सप्रेमे गोप्या उठशि न तू नीच

प्रवर्तोनि गृहकामि, 'मंडळीं' मंडइला जातीं
लसूण कांदा कोबी पडवळ-वांगीही अणिती
काढि धार हा 'सन्ता' तेथुनि 'रेडें' हंबरतीं
दारिं उभे हे 'मित्र' चहाला बुडवाया येतीं.

घेई न्यापकीन हातीं । जाई बाथरुमला ।
हातीं सोपडिश बरवी । तोंडा देइ उजाळा ॥
खविसात्मजा, मिठसूदना । बहु केश डोइ पाळा ।
नीट करी मग 'हँन्डलबारा' हा पाना अणिला ! ॥ २ ॥

प्रातस्नानें करुनि म्हारिणी खराट्यास घेती.
रस्त्यामधला ' रम्य ' पसारा वेचुनिया नेतीं.
विडाभरित 'जबड्यांतुनि' गोप्या लावणिला म्हणती
गाठभेट देउनिया ' सोल्जर ' लष्करिं रे जाती
नेमनिष्ठ जें वृद्ध वयें तें पर्वतिला जाती.
' आर्ट पहाया सृष्टि सतीची 'हिलवरती' चढती.

बहुगुणि ' आश्रम ' वाले, जे गब्बर झाले
अरुणोदय होताचि-आपुलें 'भजि' तळते झाले
चंपि चंपि घे करुनी । शिरि केस किती पिकले
येवढा वेळ निजलासी गोप्या कळेल रे 'डिनला' ॥ ३ ॥

विद्यार्थी विद्याभ्यासास्तव सादर गुरुपायीं
विडीपान गुरु करिति शिश्यही रमें त्याच संवयी ।

खाटिकखानीं मारि कसाई 'बोकड' हा पाही.
रक्तधार उडुनिया रंगती शूद्ध दिशा दाही.

हे माझे 'लाजरू' गोपिके, करि आतां घाई
सिंद्धसवें कपड्यास घेवुनी लांड्रीला जाई.

मुलिमनमानसहंसा-हे चहाकमलभृंगा
फळिवर-ब्रश कंगवा–पाडि नीट भांगा.

शकटांतक सर्वेशा–ना करी प्रताप दंगा.
'गॅसबत्तिहुन' तेज आगळें तुझिया वदनाला

उनाड पेंदा नित्य ध्यातसें हृदयिं लोणिगोळा

*फर्मास् म्हणू कां तुला ?

कविः—श्रीमती गुडगुडी

चालः–'चंडोल' विक्रडीत.

कापे जीभ म्हणावया तरि गडे फर्मास् म्हणू कां तुला ?
नेत्रीं अश्रु उभें, कडक् असुनहीं, फर्मास् म्हणू कां तुला ?
ठस्का लागत हा; विचार न सुचें; फर्मास् म्हणू कां तुला ?
झालें दग्ध समस्त फुःपुस जरी; फर्मास म्हणू कां तुला ?

लीलेनें मृदु हांसुनी नजर ही तूं फेकिली जादुची. ।
केली राख तुझी परी जखम ही केलीस आखेरची !
मुळ्याधी परि आवरीत बसलों हा रक्त वाही झरा.
त्या जखमेवर दाबुनी बसवितों तंबाखुचांही चुरा. ॥

---

* फर्मास हें विशेषण उत्तम विडीसाठीं वापरतात.

शेवटल्या शर्यतीस-

कविः--श्री. गव्हर्नर कप लूजर

वृत्तः—घोडदौड;

नोटांचाच नवा ‘जुडा’ हळहळु हातामध्यें घेवुनी ।
येतो मी तुझिया नजीक बसुनी या रेसकोर्टावरी ॥
गेली संपुन रेस; सर्व हरलों, ही अन्तिची खेळुनी ।
छायाचित्र तुझेच लख्पतिमधें उम्टेल तें सत्वरी. ॥ १ ॥
अन्तचक्षुपुढें छबी परि तुझी जॅकीचशी शोभते।
त्वत्तोंडावर दारुने टवटवी तांबूस खेळे नवी. ॥
एका हाति लगाम, आणि दुजियां वेतच्छडी शोभतें।
दृष्टी निश्चळ ‘ वीन पोल ’ वरती, गाठावयाला जवीं. ॥२॥
कोणी हे हसती, मधेंच रडती, ऐके विरोधि ध्वनी।
‘ विनिंग्पोलकडेच ’ रे मन तुझें मातें दिसें लागलें. ॥
छातीं ठेवुन हात, अन्तर अतां कापून जावें क्षणीं. ।
आला ‘प्लेस’ तरी न हर्कत गडया; ‘भावांत’ तें चांगलें ॥ ३॥

*　　*　　*

दूर्बीणींतुन पाहतों तुजकडें, दृष्टीत यें भावना ।
होता ‘वीन’ न; रेस हीहिं हरता ?–छेः ती नको कल्पना ॥

——

तुझ्या होडीचें मोल काय सांग-

कवियत्रीः—सौ. माहेरवाशीण.

चालः—तुझिमाजि फुगडी,

आयाबायानों जातें मुलखाला !
    सासरीं गांवाला ॥ निघुन बाइ ! ॥ धृ० ॥

माझ्या धन्याकडुन् कागद आला !
    त्याला माझा घ्यास लागला ॥ वेडा बाइ ॥ १ ॥

कोळी वाड्यातुन जातां येता ।
    भाड्यानी गल्बत येकरता ॥ कंदी नाहीं ॥ २ ॥

नाझ्या नाखव्यारें तुझ्या—।
    होडीचें मोलकाय सांग ॥ ३ ॥

दर्या खळाळला, तुफान आलें पघा ।
    होडिवर मीहि मारते वल्हीं.
माझ्या नाखवारें तुझ्या होडीचें मोल काय सांग ॥ ४ ॥

रजनी

कविः— श्री. वृद्धकपी

चालः--अरुणाची;

हा कृष्णाचा 'जनानखाना' कीं उघडा पडला;?
'जवाहिऱ्या' कुणि स्वर्गामधला मार्गी ठेचळला ?
बेहस्तातिल सीनेमाचीं 'थिएटरें' वा हीं. ?
दिपवाळि परि दारावरतीं 'दिवाबत्ति' वाहीं ?
वा स्वार्गांतिल ऐशा तैशा 'मिस्किल' या 'पोरी' ?
मार्गामधल्या 'मुषाफरांची' करिति चित्तचोरी ?
'उनाडबाळें' सोडति कीं हें अकाशकंदील ?
वा इंद्राचा ' फरारि ' केला कुणि हा मंदील ?
कीं स्वर्गांतिल 'पेन्शनरांचे' होइ धूम्रपान ?
फास्फोरस कीं हा चमके, वरचे हे कबरस्तान ?
इंद्रचाप ही 'धाव' रथाची तापवि लोहार.
आणि 'घणाचें' घाव मारता हा उडतो झार.
'केरम' किंवा देव खेळती नभ बोर्डावरती ?
इतस्ततः हे विखरुन गेलें 'ड्रांप' किती दिसति ?
काम धेनुच्या खऱ्या 'धन्याला' कोणी ठोकियला ?
'खद्योताचा' भास तयाचा सत्यरूप झाला ?

डोईवरती नेइ 'म्हावरें' कोळिण तळपें तें ?
खवल्या खवल्या वरती त्यांच्या 'प्रकाशता' असतें ?
वा स्वर्गांतिल कृष्णा मास्तर 'दीपराग' गाई ?
'मूजूमदारें' त्या रत्नाचें तबक दिलें पाही ?
हे 'भेंडोळी' घालुन बसले नाग वरी काय ?
फणिवरचा तो हीरक झळके; 'शंकर' असहाय ?
सुरअसुरांचे 'ताडीस्तव' वा 'दारूस्तव' युद्ध ?
त्यांच्यामधल्या शस्त्राघातें, 'तेज' होय सिद्ध ?
कोण्या कविच्या 'काव्यगायनें' होउन हतबुद्ध ?
उष्णाश्रूंची माळ गुंफितो अहिंसक 'बुद्ध' ?
स्वर्गामधला 'आचारी' हा नभीं परातींत ?
ताज्या ताज्या 'जिलब्या' टाकी केशर पाकांत ?
वा देवानें 'चोरून' नेलें 'पर्वतीला' वरती ?
'किरकोळीनें' विकावयाला सुवर्णकण करती ?
वा इंद्राच्या 'नंदनवनिं' यें चोरून बंजरंग ?
'सोडाकुपिच्या' कांचांचीहीं भिंतीवर रांग पर्वतीची ?
कज्जा जिंकोनीं कोर्टांतिल 'वकिल' देवद्वारीं ?
'अर्धचंद्र,' त्या मिळून पडल्या पगडया जरतारी ?
कीं स्वर्गांतिल ' एडीशन 'हीं ज्ञानप्रकाशाची ?
कीं रंभेच्या 'बुचड्या' वरलीं पुष्पे गजऱ्याचीं ?
दुनियेमधलें छिद्रान्वेशी असे टिकाकार ?
मृत होता घेऊन 'कोलत्या' नाचति अनिवार ?

किंवा नारद इकडे तिकडे 'कलहाग्नी' लावीं ?
वा इंद्राचा नापिक अपुलें 'वस्तारे' लावी ?
वा दिसतें हें स्मशान आहे बेहस्ता मधलें ?
चिता धडकल्या आणि मृतात्में धरणीवर आले ?
वरचें येती खाली नर तें त्यां उल्कापातीं ?
येथिल जातीं कां पण वरतीं ? प्रश्न असें पुढती ?

खिसें कातरम्

कविः—श्री. बाबू चष्मेवाला

चाल—लावाल ती.

चोरट्याला पूर्ण प्यारा — मंत्र खीसें कातरम् ।
विश्व सुंदर विश्वमोहक — मंत्र खीसें कातरम् ॥
कात्रिला या धार भारी — मंत्र खीसें कातरम् ।
बुद्धिदाता शर्विलक्तो — मंत्र खीसें कातरम् ॥
भोजनी शयनी वदहा — मंत्र खीसें कातरम् ।
हरघडी हरदूम जपाहा — मंत्र खीसें कातरम् ॥
बंदिशाला वास घडवी — मंत्र खीसें कातरम् ।
थेटरीं गर्दीत शिरता — मंत्र खीसें कातरम् ॥
रोखठोकी नोट देतो — मंत्र खिसें कातरम् ।
साथ दे पोलिस्शिपाई — मंत्र खीसें कातरम् ॥
भिल्ल तंट्या घे लकेरी — मंत्र खीसें कातरम् ।
चष्मेवाला बाबु गर्जे — मंत्र खीसें कातरम् ॥
रात्रि निद्रा सोड आतां — मंत्र खीसें कातरम् ।
चाकु कांत्री गिरमिटाचा — मंत्र खीसें कातरम् ॥
बंगला फोडी विटांचा — मंत्र खीसें कातरम् ।
फोडिहीं गोद्रेज तिजोरी — मंत्र खीसें कातरम् ॥

टांगतो फासावरीं हा — मंत्र खीसें कातरम् ।
रेझरीं ब्लेडावरीहीं — मंत्र खीसें कातरम् ॥
ढुंगणी फट्क्यावरीही — मंत्र खीसें कातरम् ।
मंत्र वंदे मातरम् हा — मंत्र खीसें कातरम् ॥
खेळति संपत्ति ठेवी — मंत्र खीसें कातरम् ।
फंड गुंडाच्या गळ्याशीं — मंत्र खीसें कातरम् ॥
'पर्वती' चोरी करीतों — मंत्र खीसें कातरम् ।

चल आण चहाचा प्याला !

जगद्विख्यात महान् तत्ववेत्या साक्रेटिसांनीं ज्या खड्या सुरांत विषाचा पेला मागितला त्याच आवाजांत शेवटीं विषा-प्रमाणेंच जहरी ठरणारा चहाचा पेला आजचा नवजवान 'युवक-संघवाला' आपल्या सुंदरीजवळ मागतों आहे—अशा हृदयंगम 'पार्श्वभूमीवर' या कवितेची 'शाकारणी' केली आहे.

कविः—श्री. हुडत् तांडव; (जात मल्याळी)

चालः—'रसवाहीनी' ऊर्फ 'घमणी'

मरू दे देशभक्तीला–चल–आण चहाचा प्याला !
लागलें स्फुराया ओठ–भरुं दे हा काठोकाठ ॥
उसळुंदे वास चौफेर–रसरसुदें लाली और. ॥
नाचुदेत ह्यावरि रंग–मलईचें गोड तरंग ॥
दूध ना पचें क्षय झाला. !
गवळी न खरा (नळवाला)
आत्मा उत्कंठित झाला ॥
बशितुनीच देई मजला-चल आण चहाचा प्याला.

२

म्हणतेस विषारी ‘ सिंधू ’—ग्लास तो गोड कां निंदू ?
डबड्यातुन अपरंपार—‘ब्रुक्बाँड’ असें अनिवार ॥
‘ आश्रम ’ हे चलतीं सारे—‘सिंगल ’वर पैसा मारे. ।

या एक कपाच्या पायीं ।
जन्माचें सार्थक होई ॥
ही कशांत गोडी नाहीं ॥

हा झुबका मिशिचा भिजला—चल आण चहाचा प्याला.

बोंबाबोंब !

कविः—श्री. वखारवाला.

(चालः—ठो ! ठो ! ठो ! ठो ! ठो ! ठो !)

यात्रे यावे; आणि पहावें ?
होळी भडकें, तेज न बघवें.
हे शिमग्यावांचुन !
जाइ न फाल्गुन !
१ त्यास्तव बोंबाबोंब !

किती ऐरवी संत असेना--
आज परी त्या मुळिं पर्वा ना !
पर्वाना दें
रूढीं प्रमुदें-
२ त्यास्तव बोंबाबोंब—

एरडांचे सोट रोविलें;
गवऱ्या लाकुड वरती रचिलें !
चोरी वाचुन
कोणिहि देतन
३ त्यास्तव बोंबाबोंब !

चिखल फासितो कुणिं पांथस्था !
कोणि न त्याला गर्दित त्राता.
छाप उठविले !
त्यांस चिडविलें !
४ यास्तव बोंबाबोंब—

कुणी उखाणें अश्लिल घेती;
'लाथाळीं दे पैका जगती.'
साधुस निंदी
खलास वंदी
५ यास्तव बोंबाबोंब—

'गोलमेजभर जरि पक्वान्नें !
जहर त्यामधि ती नच खाणें'
करि उपदेशा
(परि) पाडी फडशा—
६ यास्तव बोंबाबोंब--

हें गांधी नच स्वदेशभक्त
खजूर खाती तें मनसोक्त
भभाभिभीभू
करितीं 'भू' 'भू'
७ यास्तव बोंबाबोंब—

" प्रतिभेची ही पहा साधनें !
माझि स्वत:ची खरी लिखाणें."
सांगें दडपुन
आणुन चोरून
८ यास्तव बोंबाबोंब !

' माकड छापी दंतनमंजन '
ट्रेडमार्क दुसऱ्याचा चोरुन
विकी भरा भर
महाराष्ट्र भर;
९ यास्तव बोंबाबोंब !

४९५३

मेलो मेलो साफ बुडालों
" करि यह बकवा " जय शिलेत्रि बोलों
गरिबा बुडवीं
गब्बर होई
१० यास्तव बोंबाबोंब !

' मासिकवाला कविता छापिन;
तरी न हर्कत स्वतंत्र छापिन !
करितो घाई
कवडा हा कवि,
११ यास्तव बोंबाबोंब !

लिही गडकरीं, ते शोभे तरि;
हें अनुयायीं बाराखडिपरिं,
लिहितील लवला
' मुडदा मेला '
१२ यास्तव बोंबाबोंब !

'चोर चोर' तो पहा धावतो
'चोरावरचा मोर' खुणवितों,
त्यां मोरावरही,
असेच चोरहिं
१३ यास्तव बोंबाबोंब !

श्री पायावर लोळण घेते.
सरस्वतीला तुडवी लाथें.
ल्या ' त्रिदळातें ' !
खांडेकर दे
१४ यास्तव बोंबाबोंब !

विश्व पसारा ' आइस्क्रीम' ऐसा.
तरि करिती हें अट्टाहासा.
काळच ' वांद्रा '
मारि नरेंद्रा
१५ यास्तव बोंबाबोंब !

———

शेणाचे गोळे.

कविः—श्री. केशवतनय

चालः- गजगामिनी-

" कोठुनि हें आलें येथें ? '
काल संध्याकाळीं नव्हतें !! "
गोळें पाहुन तें वेळीं
जे पडलें दाराजवळीं

बापाला बाळ्या वदला
कुतुकानें उत्सुकलेला
" दिसती हें कोळसवाणें
डोळें कीं जैसे काणें "

" बाबांतर सांगा मातें
कोठुन हें आले येथें ?
दाराच्या या सांद्रीत
उद्रांपरि हें दिसतात

" मौज मला भारी वाटे
होते हें सांगा कोठें ? "
चुंबुनिया त्यां तनयांते
पितृ देव झालें वदतें

" 'शत्रु' आणि 'हितशत्रू' ती
राहति या मजल्यावरती "
जोडे जेथुनिया येती
शापशिव्या जेथुन स्फुरतीं

" तेथुन हे आले येथें
सावकार अपुला तेथें "
" राहतील येथें कां तें ?
मिळतिल कां तें 'उष्टयातें' ? "

" मज गम्मत वाटें बाबा,
त्यावर कां तुमचा ताबा ? "
" नाहींरें मीं स्वकरांत !
घेणार कधींहि जन्मांत ! "

" कौतुक कर बघुनी त्यांते
जोंवरि तें असती येथें
फेडतां कर्ज 'टिच्चून'
मारिन मी हेंच फिरून "

" मारिन मीं हेंच " म्हणोनी !
गहिंवरला; बाबा मानीं
' मानहानि ' त्याला स्मरली ।
डोळ्यांत आसवें आलीं

"देवारे" मग तो स्फुंदें
"सूड रें मला उगऊदे"
म्हणूनी हे त्या बाळ्यासी,
धरिलें दृढ हातासरशीं

सूडाला साधायाला
बाळ्याला भिरकावीला
बाळ्याला समजून गोळा
फेकला, परंतू मेला

पाहुनि त्या देखाव्याला
कळवळा कवीला आला
वेडावून त्याच्या नादे
"खरेच !" तो पुसतों खेदे

बाळ्या येथें सकाळी !
कोठें तों सायंकाळी ?

—भावगीत—

कविः—श्री. पारिजातकुसुमतुल्यहृदयाधिराज.

चालः—दिडकीं कोल्हाटीण.

चार आणे डझन् केळी वसईचीं; ।
सोन्यापरीं त्यांचीं ॥ सालशोभा ॥
सालंमिश्री आणि सफेत् मिश्री यांचा ।
भाव असायाचा ॥ संसारखा
कंपांझिटर घेतों ओळी मागें आणा ॥
कवीला मिळें ना ॥ धान्य दाणा.

२

‘ गोष्टी ’ लेखकांचा उतरला भाव ॥
तावांना नासाव ॥ कशापायीं !
एका पैशामध्यें दोन बर्फ गोळे ॥
तीन ताडगोळे ॥ मिळतात.
दोन पयांमध्यें आळूगडी येत ॥
आणि ‘ भावगीत ’ ॥ एक मिळे.

नाट्यगीत.

कविः—श्री. फुकट्या.

चालः—वन्समोअरची.

‘मेनका’ फेल्युअर ठरलें, काकांची नव ‘अवलाद’.
‘सज्जन’ ही दुर्जन ठरला–‘शनि’ ‘रवि’ला केला बाद.
ना, वि, कू, न कान्होपात्रा–पैशाचा आला नाद

‘रंकाचें राज्य’ बुडालें।
‘मीरे’चें डोळें फुटले।
सोन्याच्या कळसावरले।

मामाहि खालीं आदळलें–नाट्यगीत म्हणुनी स्फुरलें ॥ १ ॥
हे ‘संशय कल्लोळाच्या’ ‘श्रीमुखांत’ मारिल बाळ;
बडबडू लागला कुतुकें–कापीली न यद्यपि नाळ;
वैचित्र्य विश्वरूचीचे ‘वशिकरणां’ झालें काळ.

ओसरलें ‘विजयानंद’
उपसुंद जाहलें सुंद,
खाण्यास न उरला कंद.

गडकरि कां ‘नर्की’ गेले–नाट्यगीत म्हणुनी स्फुरलें, ॥२॥
‘विधिलिखित’ ठरे दुर्दैवीं–नटसम्राटाला हाय !

‘ आग्र्याहुन सुटुनी ’ सिंह–हो समर्थहीं असहाय.
‘ सवतीचा मत्सर ’ मोठा ऑडिअन्स काढी पाय
भाषांतर आंग्लकवीचें. ।
कविराज करीती अमुचें.
शुक्लेंदू परि अन् नाचें
देवल कां देवें नेलें–नाट्यगीत म्हणुनी स्फुरलें. ॥ ३ ॥
नटवर्याचा हा मेळा–‘ झिंज्या ’ चुरगाळित बसला
‘ रंगाया ’ आठ ठिकाणीं–एकाच वर्षीं हा फिरला.
पाल्करला पाहुन थेट्री–‘राजहंस’ माझा हसला
‘ दाल्यां ’ परि एकहि नाहीं,
बंगल्यांत जाइ कुनीहीं.
की ‘ फाटक ’ उघडें राहा. ?
‘ बोडस ’ रसिकांशीं रुसलें–नाट्यगीत म्हणुनी स्फुरलें ॥४॥
‘ रघुवीर ’ सावकाराच्या–कात्रींत ‘ लक्ष्मुण ’ बसले.
चिंतोबा गुणवंतानी–कीं प्रयाण कोठें केलें. ?
‘ सन्यस्त खड्ग ’ घेवोनीं–गद्यास कोणि आडविलें.
सिनेमा टॉकीज् नी या.
सकलानां केलें जाया !
सारंगीवरचा संया
अन् तबल्जि दूर पळाले–नाट्यगीत म्हणुनी स्फुरलें ॥ ५ ॥
धर्मार्थ देउनी खेळ–‘ पिठल्या भातावर ’ जगतीं !

थेटरचे बुडऊनि भाडे– हें ' बिऱ्हाड बदलुन ' जातीं.
कर्जास्तव धनवंताच्या–' स्त्री ' पात्र घरीं पाठवतीं.

दिवसाची करूनी रात्र
झोपती नेम विचित्र
ना दिसेल हे इतरत्र·

हे कठीण कठीण दिन आलें–नाट्यगीत म्हणुनी स्फुरलें ॥६॥

अभिनयगीत

कविः—श्री. अर्धनारी नटेश्वर अर्थात् गिरीश.

रडून म्हणावयाचें गीत—

१

अभ्यासाला देवुन टाळा बुट्टी मारिली शाळेला
बाबानां हे कळलें, नंतर 'वळ' उमटलें पाठीला.

येइल हाताला तें, सोटा, काठीं, जोडे, बूट—
मारित सुटलें, अमुच्या घरी ना शस्त्राना तूट.

'इस्त्री' झाली शर्टाला जै अंगावर बसलें
रडतां रडतां मनांत म्हणुनी मज हांसू आलें.

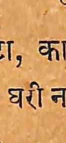

-सृष्टिनिरीक्षण-

कविः—श्री. एंजिन ड्रायव्हर.

वृत्तः—‘थर्डगीअर’

रस्त्यावरुनी जातां दिसतें गटार दोहिकडें
टप्याटप्यावरती ‘पेट्या’ केर आत सांडे.
गृहा गृहातिल गृहिणिनीं हीं पुत्रपोटशुद्धीं
पुड्यांत बांधून भिरकाविलीं, हो शोभा वृद्धीं.
जातां येतां कुणि थुंकतीं विडयातील चोथा.
‘विश्व आपुलें’ वृत्तीं त्यांची, विचार नां कोता !
जसा जपतसें कवि काव्याला; पक्षी पंखांला,
सृष्टिनिरिक्षण करतां जपतों दोन्ही डोळयांला.

—प्रेमाचें "प्रिस्क्रिप्शन"—

कवि—"श्री. आजन्म विद्यार्थी"

वृत्तः——क्लोरोफॉर्म, सुनाट.

'गहीरीं' नजर—'इजेक्शन' वाटे—'लिव्हर' माझी फाटे—पाहतांच !
रंग तुझा 'लाल' 'आयडेन' परी—पातळ भर्जरी—नेसलीस !
तुझा गे वीरह—वाटे 'टॉयफॉईड' देवी तुझें हाड—'वज्र' असे !
तुझें आलिंगन—'पट्टी गंपलास' तुझा सहवास—सुखावतो !
तुझा गे स्वभाव 'ऑप्रेशनरूम'—माझी तूं बेगम—शोभतेस,
राग तुझा आहे—'मलेरिया' परी—सौंदर्य 'अप्सरी'—देवी तुझें;
देवी तुझे 'दांत' 'पिल्सकिनाईन'—बैसती रांगेन—जबड्यांतून
तुझ्या अधरांत—'डोंगरे बालामृत' तुझें माझे 'सूत'—पीळदार,
तुझें प्रेमपत्र 'पेड बील' वाटे—'जीवभात्र' उठे—मान पाना
जसा हृदयांशी— 'टिथॅस्कोप' वसे—मूर्ती तुझी असें—हृदयांत !
देवीं तुझी चाल— 'पेशटांच्या' परी—गजगतीं खरीं·संथ असे.
तुझा केशपाश—लांब 'बॅंडेजसा'—शोभा देई कसा—'चकडर्याला.'
नवधें विकल्पे—'फाडू' नको डोळे—'नर्सूशी' मी बोले कामा साठीं
करीता वंचना—वाढे 'टेंप्रेचर'—घेऊनी 'ट्रेचर'—येये सखे.

-न्हाव्यास-

कविः—श्री शिदबा खूट.

वृत्तः—फ्रेंच कट.

कोणाच्याहि पुढें कधीं न नमलें गर्विष्ठ माझें शिर
केलें मी न खुलें कुणासहि कधीं एकान्तिचें मंदिर
डोळ्यातून कुणापुढें न पडलें अश्रू कधीं बाहिर
वस्तारा अह लागतांच गळलें स्मश्रू मधे रूधिर !

* * *

[कंपॉझिटरच्या अकलेचे तीन तारे]

होता दर्शन रें दुरूनच तुझें मी वाकलों तत्क्षणीं
केलें दार खुलें नि जाजम दिलें पर्सून काथ्यायनी
मदूवृत्ती क्षण तीन चार चळली शस्त्रें तुझी पाहतां
अन् मड्क्या परि तासलेस शीर तूं तैं पाहतां पाहतां.

* * *

[खुद्द कवीनें तोडलेलें तीन तारे]

दिड्क्या घेउन आठ तूं निघुनिया गेलास कारागिरा
तुर्टी लावुन आटवीत बसलों, मी शीर्षभागीं झरा.

त्या घाईंत कीतीक ‘ दौलत ’ तुझी येथेंच रे राहिली
घेवोनीं मृतकेश त्यातील करीं मी आसवें ढाळिली.

*   *   *

[कारागिरानें तोडलेले तीन तारे]

(सुवाटातली कलाटणी)

झाला विद्रुप चेहरा परत हें येतील कां लावता ;
सर्साचा उपयोग काय ? खळतीं ! जळ्लें तिचें तोंड ते.

प्रतिभेचीं साधनें.

कविः—श्री. फ. ड. के.*

वृत्तः—नवीन शोधलेलें.

साधन १

गर्द गर्द लकूलकीत काळी ।
शाइ पाहिजे हाताजवळीं,

साधन २

टाक नवा गोकाकी सुंदर ।
सरस्वतीला फसवि बिलंदर ॥

साधन ३

विडिचें बंडल अद्भुत शक्ती ।
चार पाच अन् " पिवळे हत्ती " ॥

साधन ४

षण्मुख अय्योची मद्रासी ।
नासी, साधी, जी न सुवासी ॥

साधन ५

चिकण सुपारी जवडाभरती
अन् सातारी जर्दा वरती

* प्रस्तुत कविचें संबंध नांव, फर्जंद डफवाला केळकर असें आहे.

साधन ६

चिवडा कोल्हापुरी चवीचा ।
आणि का 'बोसा' प्रियकरणीचा ॥

साधन ७

ना 'पिण्याचा'; वॉशिंग सोडा ।
स्फूर्ती करिते घसा कोरडा ॥

साधन ८

' औषध ' ! ' औखद ' ! वा द्राक्षासव ।
म्हणा कांहिं पण; जवळि असावं ॥

साधन ९

करून टाकी ' कवाड ' बंद ।
नको ' झरोका ' उघडा रुंद ॥

साधन १०

चाहुल् घ्याया कान् निट् करणें ।
काय पाहिलें 'का निट करणें'

साधन ११

अंधारीं मग " ज्ञानप्रकाशां (त) ।
' जादुगार ' तूं मांड ' तमाशा ' ॥

साधन १२

नको ' निरंजन ' ' दांडी कुलाबी ' ।
प्रकाशांतांत ना घ्यावी शराबी ॥

साधन १३

‘ अटके पार ’ न झालीं दौलत ।
‘ टेरेन्स ’ परि ना ’ अंगीं हिंम्मत ॥

साधन १४

टाक जपून धर ‘ कलंक शोभा ’ ।
कपडे मळतील तोबा ! तोबा ! ॥

साधन १५

स्वतंत्र बुद्धि कधीं चालवि न ।
घेई जवळी “ आर्ट ऑफ फिक्शन ” ॥

साधन १६

अन् तावांचें बंडल कोरे ।
चढ झाडावर खा ‘हरबारें’ ॥

साधन १७

—समाप्ती—

प्रतिभा साधनाची ही ।
साधनें दशकाधिक ॥

आजच्या लेखकाचें हें ।
रोजचें जणु अन्हिक ॥

—इत्यलम्—

४०५३

REFBK-0004953
REFBK-0004953

विनोद व विडंबन

झेंडूचीं फुलें	अत्रे	०–१०–०
सात सैतान	मंगसूळकर	
मास्तर	मानवप्रकाशम्	०– ४–०
कावळा	,,	०– ४–०
शिमगा	,,	०– ४–०

काव्यग्रंथ

पोपटपंची	उपाध्ये	०–१२–०
रे. टिळकांची कविता	भा. ३ रा	०–१२–०
सुनीतगंगा	मनमोहन	०– ४–०
कॉलेजियन	,,	०– ७–०
उद्धार	,,	०– ८–०
अफूच्या गोळ्या	,,	०– ४–०

मुद्रक—गणेश काशिनाथ गोखले,
सेक्रेटरी, श्रीगणेश प्रिंटिंग वर्क्स,
४९५-४९६ शनवार पेठ, पुणें.
प्रकाशक—गोपाळ नरहर नातू
३२५ वायू–सदाशिव अशोकाश्रम्हिला, पुणें.